

La Pilar, l'Antonio i les reivindicacions veïnals

Parlem dels protagonistes

Escoltem què ens diu una veïna de Can Serra

El 1968, amb 22 anys i una sola maleta, vaig arribar a l'Hospitalet de Llobregat, a Catalunya, amb el meu marit.

*—No te preocupes —em deia ell—, que estaremos bien.
Ya sabes que en el Hospitalet hay muchos paisanos nuestros.*

Vam marxar del poble en tren.

I mentre els amics i parents ens deien adeu, vaig ser conscient que deixàvem la nostra terra i la nostra gent.

Tot just el tren es va posar en marxa, ja enyorava l'olor del blat en temps de **sega** i el de la pluja damunt la terra endurida dels carrers. M'allunyava de la meva infància i adolescència. I durant molta estona no vaig poder deixar de mirar per la finestra.

La **sega** és el moment quan es tallen els cereals del camp.

Que lluny han quedat aquells temps!
Encara porto al cor el poble on vaig néixer,
però amb el pas dels anys també he fet meus uns altres paisatges.

Quan el meu marit i jo ens vam instal·lar a l'Hospitalet,
la ciutat ja comptava amb gairebé 200.000 habitants,
la majoria persones de diferents llocs d'Espanya.
En aquells barris nous, els veïns eren una gran família
i de seguida ens van fer sentir com si en forméssim part.
Aquí, a Can Serra, hi vam trobar el que havíem vingut a buscar:
feina i un lloc on viure.

Les condicions de vida dels nouvinguts, però, eren molt **precàries**
i els veïns vam haver de lluitar plegats per millorar-les.
Aviat ens vam organitzar i vam fundar una associació de veïns,
que ens va proporcionar més eines i mitjans
per reivindicar els nostres drets i exigir un barri digne.
Recordo el suport d'algunes persones com la Pilar Massana,
una treballadora social compromesa en la defensa
d'uns serveis socials gratuïts i de qualitat
per a aquests barris **massificats** formats per blocs de pisos.

Vius en condicions **precàries** quan no tens seguretat, tens pocs
recursos, falta neteja, serveis...

Un barri està **massificat** quan hi viu molta gent en poc espai.

Durant un temps, el Ministerio de Información y Turismo va instal·lar
el Teatro Nacional Desmontable a un solar del barri.
Aquest teatre temporal tenia forma de carpa.
I aquesta carpa va acabar donant nom al solar
i, més endavant, a la plaça que el va ocupar
i que es va convertir en l'emblema de les nostres reivindicacions.
«*No queremos pisos en la Carpa!*», vam cridar una vegada i una altra.
Perquè volíem una escola, un mercat, una biblioteca, parcs...

Com moltes altres persones, el meu marit, el Manuel, va decidir venir a Catalunya animat per un cosí que ja hi vivia i li havia buscat feina.

El Manuel va fer de **manobre** uns anys, però després de molts esforços va aconseguir entrar a la fàbrica de cotxes SEAT.

Llavors va començar una altra lluita, la lluita pels drets dels treballadors i les llibertats polítiques. Va ser en aquella època quan va conèixer l'Antonio Mayo, un líder del moviment obrer.

Un **manobre** es la persona que ajuda un paleta en una obra.

Al costat de persones com la Pilar o l'Antonio, hem fet nostre el paisatge de Can Serra.

Un paisatge que hem aconseguit millorar gràcies a l'esforç dels veïns, a la feina de nombroses associacions i entitats culturals, i a la força dels sindicats i partits que van haver de lluitar d'amagat durant la dictadura de Franco.

Parlem de diners i del boom de la ciutat

Escoltem què ens diu una veïna de Can Serra

«Ya sabes que en el Hospitalet hay muchos paisanos nuestros», em va dir el Manuel quan vam marxar del poble.

I tenia raó.

Al barri de l'Hospitalet on ens vam instal·lar, a Can Serra, gairebé tothom era de fora.

Molta gent havia vingut d'Andalusia, com nosaltres.

Però també hi havia persones de Galícia, de la Manxa, d'Extremadura, com l'Antonio Mayo, i d'altres llocs d'Espanya.

A tots ens unia el mateix:

el desig de trobar feina i d'accedir a una vida millor.

En aquella època, a l'Hospitalet s'hi construïen pisos molt de pressa.
Però hi arribaven tants immigrants,
que era impossible trobar lloc per tothom.
Com a conseqüència, hi havia famílies que vivien en **barraques**,
com les dels talussos del barri de Sant Feliu,
del cementiri i de la carretera de Collblanc.

Una **barraca** és una casa feta amb materials aprofitats: fustes,
plàstics, cartrons...

El Manuel i jo vam arribar al barri de Can Serra el 1968,
quan feia 3 anys que l'havien començat a construir.
I fins que vam poder instal·lar-nos al nostre pis,
vam viure al del cosí del Manuel.

Com que a l'Hospitalet s'hi construïen tants pisos,
hi havia molta demanda de treballadors per a la construcció.
En aquells anys, van néixer molts barris
on només hi havia blocs de pisos, tots iguals.
Eren barris d'habitatges mancats de serveis bàsics
com il·luminació, clavegueram, escoles, centres mèdics...

El Manuel va començar treballant en la construcció,
igual que el nostre amic Antonio Mayo.
L'Antonio encara recorda que les condicions laborals eren dures
i que es produïen molts accidents
perquè no es prenen mesures de seguretat.

A causa de tot això,
molts treballadors intentaven deixar la construcció
per passar al sector del metall i la **siderúrgia**,
que era molt important i oferia millors condicions laborals
i salarials.

La **siderúrgia** és la indústria que s'encarrega d'extreure i treballar el ferro.

Quan vam conèixer l'Antonio, ja feia 5 anys que treballava per l'empresa més important de l'estat franquista: la fàbrica de cotxes SEAT, situada a la Zona Franca. Abans havia treballat també per COMMENSA, la fàbrica que produïa seients per als cotxes SEAT.

La SEAT era un motor econòmic tan important que l'estat franquista en tenia el control absolut. Els alts càrrecs de l'empresa procedien de l'exèrcit i a les portes de la fàbrica hi havia guardes armats. Entrar-hi a treballar no era fàcil: t'havien d'avaluar o recomanar. Per sort, el Manuel va aconseguir una recomanació i va començar a treballar a la SEAT l'any 1970.

Els 3 anys següents van anar bé. Però el 1973 va esclatar la crisi del petroli i això va frenar el creixement econòmic i el de la població. El malestar laboral es va fer evident. I les protestes dels treballadors es van sumar a les dels veïns, que reclamaven espais públics i serveis de qualitat per als barris.

Parlem de poder: la unió fa la força

Escoltem què ens diu una veïna de Can Serra

«No queremos pisos en la Carpa —corejàvem—.

No queremos, no queremos.

No queremos pisos en la Carpa.

La Carpa es tuya y es mía.

La Carpa, la Carpa.

La Carpa es tuya y es mía.»

I ho vam aconseguir!

No hi va haver pisos a la Carpa!

Durant els anys 70, l'estat franquista concentrava tot el poder.

Això vol dir que manava un dictador entrat en anys

amb el suport de la policia i la guàrdia civil,

els terratinents i els constructors,

i els empresaris amics del règim.

En aquest context, però, la gent del poble va protestar

i es va convertir en realitat allò que la unió fa la força!

L'Associació de Veïns de Can Serra

i altres associacions de veïns de l'Hospitalet

van aplegar persones d'ideologies diverses

unides per la mateixa voluntat:

millorar els seus barris i desgastar la dictadura.

Els veïns ens reuníem a la Casa de la Reconciliación

i organitzàvem assemblees obertes, manifestacions,

recollides de signatures...

Algunes d'aquestes accions eren il·legals, però no ens importava.

Sabíem que en algun moment ens tocaria córrer per fugir dels *grisos*,

que era com anomenàvem la policia pel color del seu uniforme.

El descampat de la Carpa s'havia reservat com a zona de serveis.
Però quan la immobiliària Amaltea va comprar el terreny,
va projectar la construcció de 13 blocs de pisos de 14 plantes.
Per evitar-ho, el juny del 1974, l'Associació de Veïns de Can Serra
va muntar una exposició que explicava la situació del barri
i denunciava l'**especulació urbanística**.

L'**especulació urbanística** és enriquir-se de manera il·legal
amb grans obres: fer nous carrers, carreteres, edificis...

En aquesta lluita, la Pilar Massana va ser molt important.
La Pilar havia vingut de Solsona,
igual que altres persones d'arreu de Catalunya
que havien deixat els seus pobles
per trobar noves oportunitats a la ciutat.
La Pilar va veure que els veïns ens havíem de mobilitzar
per aconseguir que al descampat de la Carpa
no construïssin més pisos.
Era una dona que t'encomanava l'energia
i et convencia que, entre tots, podríem aconseguir-ho.

A partir del juliol, els veïns vam començar les mobilitzacions
i vam ensorrar diverses vegades la tanca
amb què la immobiliària havia tancat el solar.
En aquestes mobilitzacions s'hi van arribar a aplegar mil persones.
El Manuel i jo hi vam participar, i n'estem orgullosos.

Paco el Timbaler era l'encarregat de passejar-se pel barri
avisant als veïns que tocava concentrar-se al solar.
Ara es fa servir el mòbil,
però jo encara recordo els repics del timbal del Paco
i trobo que eren molt efectius,
perquè a més d'avisar la gent, t'encenien l'ànim!

Aleshores ens reuníem i començaven els càntics:

«*No queremos pisos en la Carpa, no queremos, no queremos...*».

A part de la lluita veïnal,

el Manuel també va viure la lluita **sindical** a la SEAT.

Va ser llavors quan va començar a parlar-me de l'Antonio Mayo, un líder de la lluita obrera que vivia a Bellvitge.

L'Antonio va haver d'exiliar-se aquell mateix any.

L'1 de maig del 1970, a la plaça de Sants,

uns manifestants van llençar **còctels molotov** a la policia.

L'Antonio no hi era, però el van relacionar amb els fets i el van detenir.

Més tard, el van torturar a la caserna de la guàrdia civil de Sant Pau de Barcelona.

Un **sindicat** és una agrupació de treballadors que es dedica a defensar els seus drets.

Un **còctel molotov** és un explosiu casolà.

Anys abans, l'Antonio havia entrat en contacte amb el PSUC,

el Partit Socialista Unificat de Catalunya,

i havia començat a impulsar el moviment sindical.

Així, el 1966 ja s'estaven formant els primers grups

del sindicat que acabaria rebent el nom de Comissions Obreres.

El Manuel sempre deia que gràcies al PSUC, al Partit Comunista

i a persones com l'Antonio, havia crescut la lluita obrera.

El 1970, quan el Manuel va entrar a la SEAT,

feia 3 anys que el moviment sindical s'havia il·legalitzat

i tot s'organitzava de manera clandestina.

Més d'una vegada vam repartir d'amagat

propaganda del partit i el sindicat

que s'havia imprès amb una «vietnamita»,

una màquina d'impressió casolana.

Després de la mort de Franco i de moltes mobilitzacions i vagues, els treballadors de la SEAT van aconseguir que l'empresa reincorporés a la plantilla 160 persones acomiadades per motius polítics o sindicals.

A l'Hospitalet, el moviment sindical s'hi va estendre a altres sectors, com el tèxtil o el de la construcció.

Però com li agrada dir a l'Antonio Mayo:

«La SEAT fue el puntal de la lucha».

Parlem de les dones i la lluita veïnal

Escoltem què ens diu una veïna de Can Serra

Abans que es fundés l'Associació de Veïns de Can Serra, les dones del barri ens vam unir per exigir la construcció d'un mur de contenció en un desnivell molt fort que hi havia en d'un dels extrems del carrer Peníscola.

L'empresa Corín, encarregada de construir-lo, només n'havia alçat mig.

I, a més, aviat vam descobrir que el mur no complia amb els requisits de seguretat pel que feia a gruix, fonaments o qualitat.

Les veïnes de Can Serra ens vam mobilitzar.

Vam organitzar manifestacions,

vam fer concentracions davant l'ajuntament,

ens vam entrevistar amb el responsable d'urbanisme...

«Las mujeres de Can Serra contra el muro de la vergüenza»,

resava un titular del diari *La Veu del Llobregat*.

I sí, ho vam aconseguir!

L'any 1977, després de 4 anys de lluita i protesta,

es va construir un mur que complia amb els requisits tècnics.

En aquella època,
a la majoria de famílies era l'home qui treballava.
Les dones ens ocupàvem de la casa i de les criatures.
Sovint, unes i altres coincidíem pel barri
i això ens permetia compartir situacions i problemàtiques.
Volíem un barri millor.
I quan es va crear l'Associació de Veïns de Can Serra,
les dones hi van tenir un paper molt actiu.

El 1970, l'any que el Manuel va entrar a treballar a la SEAT,
jo em vaig **afiliar** al Movimiento Democrático de Mujeres, l'MDM.
L'MDM era una organització fundada per dones
properes al partit comunista i al partit socialista,
però s'hi van incorporar dones d'ideologies diverses.
Les nostres línies d'acció eren dues:
el feminisme i la lluita per la democràcia.
El Centre d'Urgències d'Atenció Primària del carrer Cobalt
porta el nom de Pura Fernández,
una de les fundadores de l'MDM i líder del moviment veïnal.
La Pura va acollir a casa seva nouvinguts i militants antifranquistes,
va col·laborar en la creació de l'Associació de Veïns de Bellvitge
i el 1976 va participar en els Jornades Catalanes de la Dona.

Afiliar-se és apuntar-se a un grup.

Dones com la Pilar Massana es van implicar en temes d'urbanisme
i altres van impulsar l'escola d'adults de la ciutat.
A Can Serra hi vam organitzar classes d'alfabetització
i de preparació per aconseguir el graduat escolar.
Homes i dones assistien a classe per separat.
És cert que partien de nivells d'aprenentatge diferent,
però també que moltes dones no haguessin assistit a classes mixtes.
Per sort, tot això ha canviat molt!
Les dones no només ens vam mobilitzar a Can Serra.

Altres dones i altres associacions de veïns protestaven al mateix temps que nosaltres.

Com les de Sant Josep i Santa Eulàlia, que lluitaven perquè es soterressin les vies del carrilet, l'antic ferrocarril.

O les de Collblanc, que exigien la recuperació del parc de la Marquesa.

Parlem del dia a dia: l'associacionisme

Escoltem què ens diu una veïna de Can Serra

El Manuel treballava i teníem casa.

Però les condicions de vida al barri eren dures.

Haviem de caminar molt per carrers sense asfaltar per portar els nens a l'escola o per anar al metge.

No teníem cap mercat a la vora.

Només una botiga petita de pa que anomenàvem «el mercat ambulat».

Penseu que a l'Hospitalet encara hi havia llocs on els veïns havien d'anar a buscar aigua a la font!

Aquests barris de nova construcció, caracteritzats per fileres i fileres de blocs de pisos, estaven aïllats entre ells per falta de comunicació i transport públic. I, així, van anar creixent amb una personalitat pròpia.

D'entrada, el que ens va unir al Manuel i a mi amb la resta de veïns de Can Serra va ser que tothom havia viscut més o menys les mateixes situacions. Enyoràvem els nostres pobles i les nostres tradicions. I fruit d'aquesta enyorança va néixer al barri tot un seguit d'associacions culturals i d'oci: cases regionals, penyes flamenques, clubs esportius...

De fet, totes aquestes iniciatives van servir per consolidar una cultura andalusa a l'Hospitalet.

Són ben coneguts els nostres certàmens de flamenc i *cante*, que desperten interès a tot l'estat.

I les processons **laïques** de la ciutat, unes de les més multitudinàries de Catalunya.

Aquestes processons no tenen cap adscripció religiosa i en comptes d'aturar-se davant un temple, ho fan davant d'un hospital.

Laic és que no té relació amb cap religió.

Altres iniciatives relacionades amb la música i el teatre van ser molt importants en el panorama cultural català, com el teatre independent del Grup d'Acció Teatral i el grup Alpha-63.

Després de tants anys de dictadura i repressió, aquestes activitats socioculturals ens permetien oposar-nos al règim i fer campanya per les llibertats polítiques.

Una altra forma d'evitar el control institucional era reunir-nos a les parròquies.

Com que a Can Serra no n'hi havia cap, els veïns vam decidir construir la Casa de la Reconciliación.

Va ser un projecte comunitari que va aplegar tota la diversitat de la gent del barri: creients i no creients, sindicalistes, immigrants, autòctons...

L'ajuntament va tardar 2 anys a donar-nos el permís d'obres perquè no havíem previst un campanar per la parròquia.

Els veïns no vam cedir.

I finalment vam aconseguir alçar l'edifici sense el campanar!

El gener del 2017, el Manuel i jo vam assistir a un acte a la Casa de la Reconciliación.

S'hi presentava un llibre que commemorava els 50 anys de l'entitat.
Acompanyats per Jaume Botey,
antic rector de la parròquia, intel·lectual i activista,
els ponents van repassar la història de la Casa de la Reconciliación
i van destacar la importància que va tenir al barri
com a espai d'acollida, de debat, d'educació, de mobilització...
I també de festa, com ho demostra la celebrada *Fiesta del cordero*.
A la Casa de la Reconciliación també s'hi organitzaven excursions,
es projectaven pel·lícules i es representaven obres de teatre.

El Manuel i jo ho vam escoltar emocionats.
Ens sentim part de la història d'aquest barri
i ens enorgullim d'haver participat en les mobilitzacions i protestes.
El barri de Can Serra és el que és gràcies als veïns!
Quan tots plegats vam començar a cantar «*la carpa es tuya y es mía*»,
al Manuel i a mi ens van saltar les llàgrimes.
I no només a nosaltres!
Molta gent del públic també es va commoure.

Parlem d'idees i creences: l'antifranquisme

Escoltem què ens diu una veïna de Can Serra

Gràcies a les experiències viscudes,
he après que les associacions de veïns són molt importants
perquè agrupen persones molt diverses:
de diferents procedències, ideologies, creences, religions...
I les agrupen al voltant d'un objectiu comú i concret.
Com va dir la Pilar Massana:
«Can Serra ha estat un exemple de lluita veïnal.
El barri s'unia en la reivindicació i en la festa».

Can Serra també va destacar en el moviment d'oposició
al servei militar obligatori.

L'agost del 1975, un grup d'objectors de consciència va parlar amb l'Associació de Veïns de Can Serra i es va instal·lar al barri.

L'objectiu era presentar una alternativa al servei militar gestionant una sèrie de serveis socials necessaris: llar d'infants, casal d'avis, escola d'alfabetització...

La proposta d'aquests joves va esdevenir el primer servei civil autogestionat a l'estat.

I va servir per impulsar el moviment d'objecció de consciència, que es va estendre a altres ciutats espanyoles.

Tot i això, uns mesos després la policia els va detenir i els va enviar a la presó militar de Figueres.

La Casa de la Reconciliación, oberta a noves idees i iniciatives, també va recollir el manifest dels joves objectors, titulat *Un camí per a la pau*.

El Manuel i jo vam portar els nostres fills, llavors petits, a l'esplai infantil que aquests joves havien organitzat.

I més endavant els vam explicar que gràcies a aquell moviment ells no van haver de fer el servei militar.

Durant els últims anys de franquisme, les associacions de veïns, el moviment obrer i sindical, i la comunitat cristiana que s'oposava al catolicisme oficial van fer créixer les persones en contra de la dictadura.

Tot i que el PSUC ja existia quan nosaltres vam arribar a Can Serra, al llarg dels anys 70 van sorgir altres partits polítics que van sumar forces a l'Assemblea Democràtica de l'Hospitalet.

Aquesta assemblea es va crear l'any 1976 i entre les seves demandes hi havia l'amnistia per als presos polítics i la celebració d'unes eleccions democràtiques a l'estat.

També el 1976 es va convocar una vaga general
contra la política econòmica del president Adolfo Suárez.
El Manuel, com la gran majoria de treballadors, la va recolzar.
En aquells anys, els sindicats tenien molta força.
I a l'Hospitalet, aquesta força s'hi va traduir en la victòria
dels partits d'esquerres a les primeres eleccions democràtiques
que es van celebrar el 15 de juny del 1977.
La democràcia va portar canvis polítics molt importats
que es van veure reflectits en la millora dels nostres barris.

Fa una estona, el Manuel i jo hem baixat a la plaça de la Carpa
a prendre la fresca.
Asseguts en un banc circular de pedra,
hem recordat una vegada més la nostra lluita
i ens hem tornat a sentir orgullosos del resultat del nostre esforç.

—¿Te acuerdas de cómo era este sitio, Manuel? —li he preguntat.

—Un descampado donde iban a contruir decenas de pisos.

—¡Fíjate ahora! —li he dit—. ¡Fíjate en lo que conseguimos!

 Xarxa de Museus
d'Història i Monuments
de Catalunya

 Museu
de L'Hospitalet